

Вікторія ПАЩЕНКО (м. Полтава)

Філологиня, краєзнавиця, провідна наукова співробітниця Полтавського літературно-меморіального музею Панаса Мирного.

Народилася 25 червня 1969 р. в м. Полтаві. Закінчила Полтавський державний педагогічний інститут імені В. Г. Короленка й аспірантуру при Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. У 1991–2000 рр. викладала на кафедрі української мови в Полтавському педуніверситеті. Понад двадцять років працює в музеї Панаса Мирного. Авторка майже 90 наукових і публіцистичних статей, книг, путівників, брошур, присвячених історії музею та маловідомим сторінкам життя класика української літератури.

ОСТАРБАЙТЕРИ. ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ДІВЧИНИ

18 січня – День пам'яті з приводу трагічних роковин початку примусового вивезення українців у Німеччину

Підневільна робітниця

Моя бабуся Ольга Борисівна Шейко, 1924 року народження, була вивезена до Німеччини в травні 1942-го із села Винюминівки Чутівського району Полтавської області в містечко Работрат поблизу Ойпена. Ще довго її мати Параска Іванівна щовечора виходила в степ і гукала: «Олько! Олько!» Везли майбутніх остарбайтерів у занедбаних товарних вагонах. Після прибуття невільниця потрапила на роботу до фермера Йосефа Янсена й доглядала за худобою.

Родина бауера ставилася до української дівчини дуже добре, розуміла, що це також чиясь дитина. Йосеф Ясен мав дружину Лену й трьох дітей – Крістіана, Марію, БERTУ. Пані Лена по-ралася по господарству й готувала їсти. Пан Йосеф працював у полі. Робітниця Оля їла за одним столом із господарями. Дружина фермера дозволяла їй збирати фрукти в садку. Коли до Олі приходили в гості подруги-односелиці, то господиня завжди за-

прошувала їх до будинку, годувала, пригощала грушами. Якось німкенья дізналася, що Оля дуже любить квіти. Тоді вона купила насіння й відтоптала діляночку на своєму городі. Оля висіяла те насіння, а коли воно попроростало, виявилось, що то волошки, які нагадали їй рідне село. Це було великою радістю. Господиня турбувалася й про одяг для робітниці: часто купувала тканину для нового вбрання й водила Олю до кравчині. А ще моя бабуся готувала старшого сина фермера Крістіана (семи років) до школи, учила з ним букви, цифри, адже непогано знала німецьку мову. На вихідні дівчину відпускали провідати земляків. Господар завжди давав їй із собою якісь ліки в кишеню, щоб у разі чого казати поліцейським, нібито ходила в аптеку.

Але не всім примусово вивезеним українцям щастило потрапити на роботу до хороших людей. Відвідуючи подруг, які працювали на інших хазяїв, Оля стикалася з тим, що за цілий день

Землетрусу 1943 року.
Оля М.
Віг час у Німеччині не забувайте
Напам'яті мамі і
Братки Жолі Віг
доміки і сестрички
Олі
Зв'яжіть, що
Нлого вишила мене 6
люди мої діти
Твоя впомина
те і мене
не забувайте
Мамо дитибет
я нікі немі
нилася Така як
була Така і в
Матуся а ба
мою пріе
іху ре
підкажіть м
моя 8301

їй не те що не запропонували поїсти, а й до будинку не пускали. У вихідний деякі господарі не годували навіть своїх робітниць. Йосеф Янсен не раз ходив «з'ясовувати стосунки» до сусідів, мовляв, як же так, чужа дитина весь день перебуває в тебе у дворі, а її жодного разу не нагодували...

Згадувала бабуся й трагічні випадки. В Ойпен надійшов лист зі звісткою про смерть на фабриці односелиці Олександри Богодайко.

Місцеві хлопці запрошували Олю до себе додому слухати «заборонене радіо», а самі бігали із собакою навколо будинку й стерегли, щоб їх не застали за цим заняттям дорослі.

Звільнили остарбайтерів американські війська. Прощаючись, хазяйка Лена Янсен подарувала Олі золотий годинник і багато різного одягу. Потім бабусю переправили до Франції. А вже звідти в липні 1945 року вона повернулася в рідне село. Але хати спалили німці, коли відступали: довелося жити в погребі.

Зустрічі в Україні

У серпні 2011 року вісім членів громадської організації «Пам'ять заради майбутнього» (заснована 1995 року, голова правління – доктор Бернхард Шмідт) у рамках проекту зустрічей та примирення здійснили подорож в Україну, щоб відвідати колишніх депортованих на примусові роботи в Німеччину. Для них влаштували зустріч у Полтавській обласній раді, провели екскурсію містом. А потім гості з Німеччини завітали додому до моєї бабусі, яка тоді проживала в Полтаві у своєї доньки.

Д-р Б. Шмідт розповів про свою організацію, яка вже багато років працює задля збереження пам'яті про невинних жертв нацистського терору й беззаконня. Він подарував бабусі книгу «Мерс под знаком свастики», де описані долі підневільних робітників із колишнього СРСР, Польщі, Нідерландів, які працювали на промислових підприємствах, шахтах і в сільському господарстві Німеччини. Б. Шмідт щиро зізнався, як утішений тим, що на зустріч прийшли чотири покоління родини Шейків-Пашенків: моя бабуся Ольга Шейко, її донька Валентина Пашенко, я (онучка) і правнучка Марина.

А навесні 2018 року група з одинадцяти осіб здійснила ще один візит в Україну, щоб узяти участь у низці зустрічей. 28 березня наші добрі знайомі завітали до Полтави. Було багато спогадів... Такі зустрічі важливі, адже вони застерігають нас і майбутні покоління від того, щоб страшні злочини коли-небудь повторилися.

Подорож до Німеччини

У квітні 2016 року на запрошення організації «Пам'ять заради майбутнього» десять осіб із різних міст України здійснили подорож до Німеччини. У складі групи – нащадки колишніх примусових робітників, що в роки війни були вивезені до Німеччини. Серед них була й донька Ольги Борисівни Шейко, а моя мама – Валентина Пашенко.

25 квітня відбувся офіційний прийом у Ратуші міста Мьорса, зустріч із бургомістром – паном Крістофом Фляйшгауером. Міський голова подякував гостям за те, що вони відважилися на цей візит: «Я дуже радий, що, незважаючи на темне минуле, ви

протягаєте нам руку. Робота цієї громадської організації є найкращим прикладом того, що, попри сумні часи в минулому, ми можемо жити в мирі та злагоді».

Упродовж тижня було багато екскурсій різними містами Німеччини. Гості зустрічалися з учнями кількох гімназій і шкіл Мьорса та його передмість. Вони розповідали дітям про долі своїх родичів, про сьогоденне життя в Україні. «Ми намагалися розповісти, яке лихо приносить із собою війна», – говорила одна з учасниць групи. Під час заходів у школах гості закликали до миру й толерантності.

Після таких зустрічей молода вчителька історії написала до організації «Пам'ять заради майбутнього»: «...Хочу щиро подякувати за сьгоднішній візит очевидців до нашої школи! Те, про що ми сьгодні дізналися, було дуже зворушливе та надзвичайно цікаве. Без відповіді не залишилося жодне питання. Сьгодні ми

дізналися про часи націонал-соціалізму з перших вуст, мали можливість доторкнутися до цієї теми так близько, як ніколи раніше, і це через 70 років після тих подій. Я вважаю, що цей візит для усіх нас є чимось особливим та надзвичайним, таким він залишиться в нашій пам'яті».

Українці вшанували пам'ять жертв Другої світової війни, відвідавши цвинтарі «Ломаннсхайде» та «Меербек», де поховані наші земляки.

Гостям з України показували шахти, заводи, де колись працювали їхні батьки. А мою маму повезли аж у Бельгію. Виявилось, що місто Ойпен, де працювала бабуся, зараз знаходиться в Бельгії. Саме там відбулася особливо зворушлива зустріч із сином бауера Крістіаном. Від часів війни зберігся будинок фермера та сарай. Коли мама зайшла на подвір'я, то почала чомусь плакати. Назустріч вийшов Крістіан (під час війни йому було 7 років, це саме його Оля готувала до школи) і, вказавши на маму, назвав її Олею (бо схожа на бабусю). Мама привезла з собою фотокартки часів війни, на яких Оля, хазяйка Лена Янсен, маленькі Крістіан, Марія, Берта. У Крістіана ці фото не збереглися, тому мама подарувала йому їх фотокопії. А ще привезла цій родині українські солодощі та книги й листівки про Полтаву.

Для мами це була незабутня подорож. Від усієї родини хочу подякувати громадській організації «Пам'ять заради майбутнього», яка зробила значний внесок у справу розвитку взаєморозуміння між народами та збереження пам'яті про жертв нацизму.